

Kap. 10. Organisations- och personalfrågor

Telefonanläggningarnas vidmakthållande och utveckling bero i hög grad av den organisation och av den personal, som anförtros anläggningarnas vård. Detta förhållande blir mer och mer framträdande, allteftersom teletekniken utvecklas och behovet av säkra och goda telekommunikationer ökas. Sålunda medför ett tillväxande ledningsnät med många komplicerade överdrags- och växelstationer oavslutligt skärpta anspråk såväl på en väl utbildad organisation som på personalens arbetsinsats, yrkeskunnighet och förmåga.

Inom den kommersiella telefonien äro dessa anspråk sedan länge kända och erkända. Inom järnvägsväsendet, vars telefonanläggningar utbyggets mindre snabbt, hava de först på senare år börjat på allvar göra sig gällande. Det är numera påtagligt, att den för järnvägstelefonien inom SJ etablerade organisationen icke hållit jämna steg med utvecklingen och att det därför fordras åtgärder, medförande ökad sammanhållning och bättre tillgång på kvalificerad personal, för att anläggningarna skola kunna rationellt underhållas och utnyttjas samt anpassas efter järnvägsdriftens behov.

Telefonkommittén har under sitt arbete beaktat dessa förhållanden och tagit dem under övervägande. Detta övervägande har också synts kommittén nödvändigt på den grund, att tekniska rekommendationer kunna bliva fruktbärande, först då en organisation, tillräckligt effektiv att genomföra dem, står till förfogande.

I anslutning till den i kap. 2 behandlade frågan om möjligheten att för SJ:s ändamål utnyttja telegrafverkets telefonnät har kommittén diskuterat de fördelar, som eventuellt skulle vinnas, om telegrafverket övertog utbyggandet och underhållet av SJ telefonanläggningar. Kommittén har emellertid funnit, att en sådan åtgärd skulle vara mycket svår att genomföra, då planering, drift och skötsel av SJ telefonanläggningar förutsätter ingående kännedom om järnvägsdriftens särart och intimt samarbete med järnvägens övriga verksamhetsgrenar. Dessutom anser kommittén, att det i SJ telefonnät investerade kapitalet redan nu är så stort, att det fullt motiverar en egen telefondrift och administration. Kommitténs synpunkter kunna sammanfattas så, att ett vidgat samarbete mellan telegrafverket och SJ bör eftersträvas, men att ett SJ telefonnät med egen administration torde vara ofrånkomligt till följd av SJ telefondrifts stora omfattning och tillhörande anläggningars i många fall speciella teknik.

I avseende på den organisation, som inom SJ skall bära ansvaret för telefonväsendet, vill kommittén såsom grundprincip framhålla, att en sund utveckling och en för ekonomin nödvändig sammanhållning kunna åstadkommas endast under förutsättning, att den centrala, till elektrotekniska byrån förlagda tekniska ledningen äger tillräckliga arbetskrafter inom den elektriska telekommunikationsteknikens skilda grenar, att telegrafingenjörerna genom befälsrätt över dem underställd fackpersonal och genom väl avvägda hjälpkrafter sättas i stånd att bära det ansvar och utföra det arbete, som måste påläggas dem, att rekryteringen och utbildningen av telefonreparatörspersonalen bedrivs under hänsynstagande till de fackkunskaper, som erfordras, samt att slutligen det facktekniska inflytandet över telefonanläggningarnas handhavande och betjänande ökas.

Innan kommittén går in på de personalproblem, som höra samman med den tele-tekniska organisationen inom SJ, vill kommittén i korthet beröra den arbetsfördelning mellan järnvägsstyrelsen och distriktsledningen, som kommittén finner vara lämplig och naturlig.

Styrelsen bör först och främst avgöra alla tekniska principfrågor rörande telefonanläggningarna. Styrelsen bör alltså utarbeta och utfärda instruktioner och program för linje- och nätbyggnader, kabelanläggningar m. m., bestämma om transmissions-system, nivåförhållanden, automatsystem med tillhörande anropsnummervärdelning, selektorsystem, apparattyper, anordningar för kraftförsörjning, ledningsdispositioner etc. Styrelsen bör också handhava den tekniska kontrollen över nätet i dess helhet, bedöma och avgöra behovet av samt besluta om alla mera betydande nyanläggningar och förändringar, ombesörja projektering och anskaffning av huvudkablar, överdragsstationer, telefonväxlar, mera omfattande utrustningar för bärfrekvens- och radiotelefoni och andra större anläggningsdelar. Slutligen kan styrelsen genom speciella avtal eller särskilt inrättad byggnadsorganisation ombesörja anläggningsars utförande.

Distriktsledningen bör utom i nyssnämnda fall ansvara för alla ny- och ombyggnader av telefonanläggningar och för underhållet av dem. Det bör också åligga distriktsledningen att öva tillsyn över anläggningarna samt tillse, att de hållas i tjänstbart skick, ävensom övervaka telefontjänsten, här i begreppet anläggningarnas handhavande på ett lämpligt sätt. Distriktsledningen bör slutligen, då anledning här till gives, taga initiativet till förbättringar.

Inom styrelsen bör elektrotekniska byrån, inom distriktsledningen telegrafingenjören vara närmast ansvarig för här omtalade åligganden.

Slutbesiktning av anläggning, som blivit utförd genom styrelsens försorg, bör utföras gemensamt av styrelsen och distriktsledningen, varvid den förstnämnda överlämnar och den senare mottager anläggningen. Byggnadskontrollen bör i övrigt påvåla styrelsen och distriktsledningen i den utsträckning, som följer av arbetsfördelningen dem emellan.

Vad beträffar den centrala, till järnvägsstyrelsens elektrotekniska byrå förlagda tekniska ledningen, vill kommittén endast uttala, att det med hänsyn till arten av förekommande arbetsuppgifter är nödvändigt att på bästa möjliga sätt tillgodose behovet av väl kvalificerade experter inom transmissions-, automattelefon-samt telegraf- och radiotekniken. I realiteten innebär detta, att i vart och ett av ovannämnda specialfack måste finnas en ledande ingenjör samt ett tillräckligt antal assisterande ingenjörer och ritare. En av de ledande ingenjörerna fungerar lämpligen som avdelningsföreståndare och gives häremot svarande tjänsteställning. De stora projekteringsuppgifterna kunna på så sätt behandlas inom styrelsen, som också tillförsäkras tillräcklig sakkunskap för att fungera såsom sammanhållande och kontrollerande organ.

Utan att framställa något förslag vill kommittén i anslutning här till framhålla, att stark- och svagströmsteknikens gränsområden numera så intimt beröra varandra, att det av denna anledning skulle kunna vara befogat att åstadkomma en vidgad samordning av ärenden inom dessa områden. Denna samordning skulle i så fall utöver telefonanläggningar och andra svagströmsanläggningar samt de för den elektriska bandriften erforderliga fjärrmanöver- och fjärrkontrollanläggningar, som den redan omfattar, kunna tänkas utsträckt till att även omfatta signalsäkerhetsanläggningar, vilka i växande omfattning utföras elektriskt styrda och förreglade. I viss mån belysande för värdet av en sådan samordning är enligt kommitténs mening det förhållandet, att det såväl för elektriska bandrifts- som signalsäkerhetsanläggningar allt oftare gäller att via svagströmskablar ordna förbindelser, som vis-

serligen icke tjäna telefontekniska syften men som ändå måste uppbyggas under beaktande av telefontekniska villkor. Det är också sannolikt, att telefonväsendets utomordentligt högt drivna reläteknik, som redan gjort krafttekniken stora tjänster, genom samordningen skulle finna ökad användning inom signalväsendet och befordra dess utveckling. Kommittén gör detta uttalande utan att bortse från det nära samband, som råder mellan bangårdarnas spår- och signalanläggningar. Detta samband måste nämligen under alla förhållanden leda till erforderligt samarbete mellan ban- och signalteknici, medan däremot elektroteknikens möjligheter icke utan särskilda åtgärder kunna komma signalväsendet till godo.

För att härafter återgå till de personalproblem, som beröra den teletekniska organisationen inom SJ, vill kommittén till en början framhålla, att kommittén med hänsyn till teknikens nuvarande utveckling funnit det olämpligt, att telegrafingenjörerna enligt för dem gällande arbetsordning skola vara i huvudsak konsultativa ingenjörer, medan arbetsledningen vid underhålls-, förändrings- och nybyggnadsarbeten på svagströmsanläggningarna i regel påvilar baningenjörerna. Kommittén vill därför tillråda, att sådana åtgärder vidtagas, att telegrafingenjörerna åläggas ett direkt ansvar för nämnda arbeten och utrustas med härför erforderliga befogenheter.

Kommittén vill också framhålla, att ledningarnas och telefonapparaturens effektiva och riktiga utnyttjande påfordrar, att den personal, som betjänar telefonanläggningarna, städse äger god kännedom om deras funktion, och att det därför är nödvändigt, att telegrafingenjören ålägges att lämna erforderliga betjäninginstruktioner och att i tekniskt avseende övervaka telefontjänsten.

Vid beaktande av rådande förhållanden har kommittén funnit, att en tillfredsställande organisationsändring bör kunna åstadkommas därigenom, att telegrafingenjören med bibehållen placering på distriktskansliet insättes såsom arbetsledare för telefonreparatörspersonalen. Dessutom bör enligt kommitténs förmenande genom lämpliga bestämmelser förutsättningar skapas för ett bättre samarbete än det nuvarande mellan telegrafingenjören och den stationspersonal, som betjänar telefonanordningarna. Det sistnämnda har synts kommittén uppnåeligt på så sätt, att det i anslutning till instruktionen för stationsföreståndaren (Str nr 32/1939 § 2 mom. 2) föreskrives, att åtminstone på de större stationer, av vilkas telefontjänst fjärrtelefontrafiken är beroende, stationsföreståndaren eller den, han i sitt ställe förordnar, får i uppdrag att jämte sina övriga sysslor utöva tillsyn över telefontjänsten, och att nämnda tjänsteman i denna funktion ålägges direkt samarbete med telegrafingenjören, så att denne på ett enkelt och effektivt sätt beredes möjlighet att kontrollera, att gällande instruktioner i avseende på telefontjänsten bliva rätt uppfattade och tillämpade. Härigenom uppnås då också en önskvärd begränsning av det antal tjänstemän, som av telegrafingenjören måste instrueras, för att telefonanordningarnas rätta handhavande skall säkerställas.

Telefonkommittén har i kap. 11 framlagt utkast till nya bestämmelser för telegrafingenjörs åligganden och befogenheter.

Vid behandlingen av telegrafingenjörens förhållande till telefonreparatörspersonalen, vilken enligt förslaget skulle bliva underställd telegrafingenjören, har kommittén diskuterat möjligheten att icke blott i avseende på arbetsledning utan även i andra hänseenden skilja reparatörspersonalen från bansektionernas övriga personal. Kommittén har emellertid funnit, att personaluppsättningen är alltför fåtalig, för att en sådan åtgärd skulle medföra nämnvärd fördel. Däremot kan det enligt kommitténs mening finnas anledning att överväga, huruvida det icke framdeles kan bliva lämpligt att utan att rubba telegrafingenjörens föreslagna

ställning såsom arbetsledare för telefonreparatörspersonalen, inränga denna i en fristående, med elektrodriften och möjligen även med signalväsendet gemensam personalgrupp. Vissa arbetsuppgifter, som ligga på gränsen mellan närbesläktade verksamhetsområden, borde nämligen på så sätt lättare kunna sammanhållas och fullgöras. En sådan utveckling bör emellertid bygga på förutsättningen, att det visar sig möjligt att inordna nämnda verksamhetsgrenar med tillhörande fackingenjörer inom stark- och svagströmstekniken i en gemensam elektroteknisk avdelning med gemensamma hjälporgan inom distriktsledningen. Kommittén har icke ansett sig böra närmare undersöka denna förutsättning.

Av vital betydelse för telefonanordningarnas vidmakthållande och utveckling är kontinuiteten på ledande poster. Detta gäller både inom styrelsen och inom linjeorganisationen. Lämpliga ställföreträdare och ersättare måste därför finnas. Då kommittén funnit, att en ung, högskolebildad ingenjör svårigen på kortare tid än fem år kan växa sig in uti en telegrafingenjörs åligganden, måste frågan om ersättare ordnas på lång sikt. Viktigt är även, att den ordnas så, att telegrafingenjörer kunna tillsättas genom lämpligt urval.

Dessa villkor låta sig enligt kommitténs mening utan svårighet uppfyllas. Samtliga telegrafingenjörer äro nämligen och måste av allt att döma förbli så arbetsbelastade, att de behöva medhjälpare. De dugligaste av dessa kunna lämpligen utbildas till ersättare och ställföreträdare.

En sådan utbildning bör emellertid förenas också med annan praktisk tjänstgöring än den, som fullgöres hos telegrafingenjör. Viss tjänstgöringstid vid elektrotekniska byråns telefonavdelning ävensom hos telegrafverket eller telefonindustrien är sålunda nödvändig. Det bör då också framhållas, att en på detta sätt ordnad ingenjörsutbildning befrämjar ett utbyte av ingenjörer mellan styrelsen och linjen, varigenom gjorda erfarenheter bäst utnyttjas.

Kommittén vill därför föreslå, att blivande telegrafingenjörer, som i regel böra vara högskolebildade inom den teletekniska branschen, beredas tillfälle att studera tillverkning av telefonapparat vid teleteknisk fabrik och att de dessutom under någon tid få deltaga i underhållstjänst, berörande telegrafverkets överdragsstationer och automatväxlar. Kommittén anser, att helst ett år bör anslås åt sådan praktisk tjänst och ytterligare minst ett år åt arbete inom styrelsen. Anslås härutöver tre år åt linjetjänst, utgörande tjänstgöring som biträde åt och ställföreträdare för telegrafingenjör, bör en i övrigt lämplig aspirant enligt kommitténs mening kunna anförtras tjänst som telegrafingenjör.

Ingenjör, utexaminerad från tekniskt gymnasium, bör även kunna ifrågakomma såsom medhjälpare åt telegrafingenjör och undantagsvis — efter ådagalagd särskild duglighet — såsom ställföreträdare för sådan.

I regel bör telegrafingenjör tilldelas särskild hjälp för ritarbete och liknande sysslor. Kommittén vill dock, i anslutning till vad ovan blivit anført, icke helt bortse ifrån möjligheten till personalbesparing därigenom, att på distriktskansli inrättas gemensamt ritkontor och expedition för telegraf- och elektroingenjör, möjligen även för signalingenjör.

Det torde icke böra förbises, att av kommittén föreslagna åtgärder, medförande större kapacitet hos den teletekniska arbetsledningen, också kommer den militära beredskapen till godo. För denna är det nämligen i minst lika hög grad som för den normala järnvägsdriften av betydelse, att den personal, som handhar telefonanläggningarna, är så utbildad och organiserad, att den förmår bemästra uppstående svårigheter.

Telefonreparatörspersonalen, varmed kommittén avser föreståndare för telefonreparatörssträcka och dennes ständiga biträden, har i avseende på sammansättning,

rekrytering och utbildning varit föremål för särskilda undersökningar. Dessa hava visat, att en allmän tendens till överrepresentation av äldre årsklasser på ifrågasvarande område är betänkligt framträdande, då hänsyn tages till den utveckling och utvidgning av anläggningarna, som pågått under det sista årtiondet och fortfarande pågår, och att fackutbildningen genomgående är att betrakta såsom otillfredsställande. Åldersfördelningen oktober 1941 framgår av nedanstående tabell:

Ålder	Antal	%
—20.....	5	3 %
21—25.....	22	13 %
26—30.....	20	11 %
31—35.....	20	11 %
36—40.....	25	15 %
41—45.....	25	15 %
46—50.....	25	15 %
51—55.....	25	15 %
56—60.....	4	2 %

Beträffande fackutbildningen må antecknas, att vid samma tidpunkt endast 29 personer av 171 hade förvärvat viss teoretisk teknisk utbildning, dock i intet fall sådan, omfattande telefontekniska fackämnen. Även den praktiska utbildningen är i många fall otillfredsställande. Kommittén vill i detta läge förordna, att rekryteringen av reparatörspersonal i möjligaste mån påskyndas, att den inriktas på aspiranter med lämpliga förkunskaper, och att forcerad utbildningsverksamhet igångsättes. Såsom ett steg i sistnämnda riktning har kommittén föreslagit provisoriska snabbkurser, avsedda i huvudsak för befintlig personal i reparatörs eller högre tjänsteställning, vilka ock anordnats.

Utbildningen av telefonreparatörspersonalen bör enligt kommitténs mening framdeles ordnas mera metodiskt, lämpligen i anslutning till gällande bestämmelser, vilka dock fordra överarbetning. Det är sålunda enligt kommitténs uppfattning nödvändigt, att alla reparatörer, som skola förestå telefonsträcka, och sålunda ej endast förste reparatörer, innan de insätts i sådan tjänst, erhålla tillfredsställande teoretisk utbildning i rena fackämnen och att i kursplanerna rikligt utrymme därför beredas för egentliga telefontekniska fackämnen. Undervisning i sådana bör icke i sin helhet meddelas per korrespondens, enär de mycket värdefulla praktiska demonstrationerna och övningarna i så fall måste uteslutas.

Beträffande den praktiska utbildningen vill kommittén framhålla vikten av att reparatörspersonalen under sin utbildningstid verkligen beredes tillfälle att grundligt få lära sig utföra alla förekommande arbeten. Därest aspirant ej är placerad på sådan reparatörssträcka, att dylik utbildning är möjlig, bör omplacering i utbildningssyfte ske. Särskilt må framhållas betydelsen av att personalen, under den tid den per korrespondens erhåller undervisning i ett fackämne, har tillfälle att se och studera samt deltaga i arbete på anläggningar av det slag undervisningen rör sig om.

Kommittén vill därför föreslå, att den teoretiska utbildningen av telefonreparatörer efter förberedande korrespondenskurser i allmänbildande ämnen — om tillfredsställande kunskaper i dem saknas — fördelas dels på en grundläggande fackbetonad korrespondenskurs, dels på en teoretisk-praktisk fortsättningskurs med muntlig undervisning, omfattande såväl telefontekniska som andra för tjänsten nödvändiga fackämnen.

Då i slutet av år 1942 en särskild kommitté blivit tillsatt för utarbetande av riktlinjer för nya utbildningskurser för lednings-, signal- och telefonreparatörer, vill

telefonkommittén icke genom ett mera detaljerat uttalande föregripa utbildningskommitténs förslag. Dock bör framhållas att, därest korrespondenskursen gives en lämplig utformning och omfattning samt på sätt antytts i viss utsträckning sammankopplas med den praktiska utbildningen, den muntliga kursen, som både för SJ och deltagarna är ekonomiskt betungande, bör kunna hållas relativt kort. För erhållande av såväl reparatörs- som förste reparatörstjänst bör enligt kommitténs uppfattning fordras, att vederbörande med godkänt resultat genomgått prövning i båda de av kommittén förordade kurserna eller styrkt sig äga motsvarande kunskaper.

I avseende på antalet reparatörer och förste reparatörer har telefonkommittén icke ansett sig böra ingå på någon prövning. Kommittén vill emellertid framhålla, att anställning av ett ökat antal aspiranter synes välbehövt, och att det kan finnas anledning att i mån av anläggningarnas tillväxt verkställa en fortgående omprövning av reparatörspersonalens antal, placering och arbetsområden.

Kommittén föreslår,

att styrelsens behov av kvalificerade experter inom transmissions-, automat-, telefon- samt telegraf- och radiotekniken tryggas därigenom, att å elektrotekniska byrån inrättas ordinarie befattningar i lägst 26 lönegraden för sådana ingenjörer,

att telegrafingenjören med oförändrad placering på distriktskansli insättes såsom arbetsledare och förman för telefonreparatörspersonalen och närmast påläggas det ansvar för svagströmsanläggningarna, som påvilar distriktsledningen, och att han utrustas med härför erforderliga befogenheter,

att telegrafingenjören härvid även åläggas att i viss utsträckning utöva tillsyn över telefontrafiktjänsten,

att vid anställning av de hjälpkrafter, som telegrafingenjör behöver, behovet av ställföreträdare beaktas, så att vid verket bindas så många personer med erforderlig underbyggnad, att bland dessa genom urval kunna uttagas blivande telegrafingenjörer,

att vid utbildning, förflyttning och befordran av ingenjörer i telefonfacket väl tillvaratagas alla tillfällen att ordna cirkulation av tjänstemän mellan styrelsen och distrikten,

att telefonreparatörspersonalen erhåller bättre fackutbildning än den, som föreskrives i nuvarande bestämmelser, samt att personalbeståndet utökas genom på lämpligt sätt ordnad rekrytering.